

GS.TSKH. LÊ DOÃN DIỄN (*Chủ biên*)

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG VÀ GIÁ TRỊ XUẤT KHẨU
CỦA ĐIỀU, CHÈ VÀ CÀ PHÊ
VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

GS. TSKH. LÊ DOÃN DIÊN (*chủ biên*)

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG VÀ GIÁ TRỊ XUẤT KHẨU
CỦA ĐIỀU, CHÈ VÀ CÀ PHÊ
VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI
HÀ NỘI, 2003

Tham gia biên soạn:

- TS. ĐỖ VĂN CHƯƠNG
- TS. NGUYỄN HỮU TÀI
- TS. PHẠM THỊ DUNG
- Thạc sĩ ĐOÀN TRIỆU NHẬN
- DEA. LÊ QUANG HOÀ
- KS. NGUYỄN MỸ
- KS. LÊ TUỆ PHƯƠNG

Mã số: $\frac{7-13}{16-7}$

LỜI TỰA

Trong mười lăm năm qua, nhờ đường lối đổi mới của Đảng và Nhà nước, nhờ sự cởi trói những chính sách ràng buộc, nền nông nghiệp Việt Nam đã phát huy được những tiềm năng sẵn có, tạo điều kiện ổn định và phát triển tương đối toàn diện. Từ chỗ nhiều loại sản phẩm nông nghiệp sản xuất ra chỉ đủ tiêu dùng trong nước đến nay đã xuất khẩu được với số lượng lớn. Nhìn chung tỷ trọng hàng hóa nông lâm thủy sản đã chiếm khoảng trên 50% trong tổng kim ngạch xuất khẩu, góp phần rất lớn vào việc tiêu thụ nông sản hàng hóa, đồng thời góp phần vào tỷ trọng tăng trưởng xuất khẩu cho đất nước.

Đặc biệt, trong lĩnh vực xuất khẩu nông sản, sau lúa gạo, các cây công nghiệp như *điều*, *cà phê*, *chè* đã đóng một vai trò hết sức quan trọng. Ví dụ kim ngạch xuất khẩu hàng năm của cà phê đạt khoảng trên 500 triệu USD, của hạt điều khoảng 150-200 triệu USD và chè là 100 triệu USD. Chúng ta có thể đưa trường hợp cây điều, loại cây mới được phát triển ở nước ta khoảng 20 năm để làm ví dụ minh họa cho vấn đề này.

Qua 2 thập niên phát triển, đến nay cây điều Việt Nam đã trở thành cây công nghiệp mạnh, ngành chế biến và xuất khẩu nhân điều Việt Nam đã có vị trí đáng kể trên thị trường quốc tế. Cây điều được Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn xác định là một cây công nghiệp quan trọng đứng vị trí thứ tư sau lúa gạo, cà phê, cao su về diện tích, sản lượng chế biến và kim ngạch xuất khẩu.

Tại Hội nghị quốc tế về cây điều được tổ chức ở Brazil, có nhiều quốc gia trồng, chế biến và tiêu thụ nhân điều tham dự đã tổng kết và nhận định: Cây điều Việt Nam đứng thứ ba trên thế giới sau Ấn Độ và Brazil về diện tích, sản lượng và công nghiệp chế biến. Sản lượng nhân điều xuất khẩu đứng thứ hai trên thế giới sau Ấn Độ. Hội nghị đã hết sức ngạc nhiên về tốc độ phát triển quá nhanh của ngành điều Việt Nam. Sản phẩm nhân điều xuất khẩu cũng được đánh giá rất cao về chất lượng, đồng thời Hội nghị cũng nhận định ngành điều Việt Nam trong những thập niên tới còn phát triển hơn nữa và sau năm 2000 có thể đứng thứ hai thế giới, vượt cả Brazil.

Đối với cây cà phê và cây chè, chúng ta cũng đạt được những thành tựu đáng kể. Đây là một thành công rất đáng khích lệ đối với nền nông nghiệp nước ta nói chung và đối với các cây công nghiệp có giá trị xuất khẩu cao nói riêng.

Tuy nhiên phải thấy rằng, kết quả xuất khẩu của 3 loại cây công nghiệp quan trọng này vẫn chưa xứng với tiềm năng của đất nước ta và các mặt hàng xuất khẩu của điều, cà phê, chè Việt Nam vẫn còn tồn tại một số vấn đề như sau:

- Chất lượng nhiều mặt hàng xuất khẩu còn thấp, chưa đủ sức cạnh tranh trên thị trường khu vực và thế giới. Cơ cấu mặt hàng lại tương tự như nhiều nước trong khu vực cho nên cũng bị cạnh tranh quyết liệt.

- Các mặt hàng xuất khẩu chủ yếu vẫn ở dạng thô, tỷ lệ sản phẩm đã qua chế biến để xuất khẩu còn thấp, trong khi tỷ lệ này ở các nước trong khối ASEAN đã đạt trên 50%, do đó hiệu quả không cao, thu nhập của người xuất khẩu và người sản xuất hàng hóa xuất khẩu còn thấp.

- Cơ cấu mặt hàng chậm thay đổi, chưa được đa dạng hóa, thị trường xuất khẩu chưa vững chắc và còn "hẹp".

- Việc tổ chức khai thác nguồn nguyên liệu, việc thâm nhập vào các thị trường và việc mở rộng thị trường một cách có hiệu quả cũng như việc tìm các đối tác mới trong lĩnh vực xuất khẩu các mặt hàng cà phê, chè, điều còn nhiều lúng túng.

- Đặc biệt công tác nghiên cứu nhằm nâng cao chất lượng của các mặt hàng cà phê, chè, điều để đủ sức

cạnh tranh trên thị trường khu vực và thế giới còn chưa được chú ý đúng mức.

Tất cả những tồn tại này cần phải được khắc phục trong thời gian tới bằng việc xây dựng một chiến lược xuất khẩu mang tính hệ thống, khoa học, đồng bộ và toàn diện từ các công nghệ sản xuất trước thu hoạch (giống tốt, chăm sóc, phòng trừ sâu bệnh v.v...), bảo quản, chế biến sau thu hoạch đến các dịch vụ thông tin, công tác dự báo, xúc tiến thị trường cũng như việc xây dựng các cơ chế chính sách, công tác quản lý. Nói một cách khác, việc quản lý toàn bộ hệ thống dây chuyền sản xuất, bảo quản, chế biến, vận chuyển, lưu thông, phân phối, thương mại, tiêu dùng các sản phẩm cà phê, chè, điều phải thực hiện theo phương châm từ cái cây đến cái đĩa (de la charrue à l'assiette) hoặc từ trang trại đến bàn ăn (from the farm to the dinning table)... Thực hiện được điều này sẽ tạo ra một sức mạnh tổng hợp nhằm phát huy tốt nhất nội lực, đảm bảo cho công tác xuất khẩu các sản phẩm chè, cà phê, điều đạt hiệu quả cao nhất, góp phần đắc lực vào thành công chiến lược công nghiệp hóa và hiện đại hóa nông nghiệp và nông thôn.

Nhằm góp phần khiêm tốn của mình trong việc nâng cao chất lượng của các sản phẩm cà phê, chè, điều phục vụ tiêu dùng trong nước và xuất khẩu, chúng tôi đã mạnh dạn soạn thảo cuốn sách mang tiêu

đề: "*Nâng cao chất lượng và giá trị xuất khẩu của điều, chè và cà phê Việt Nam*".

Chúng tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc của mình đối với các nhà khoa học, các cán bộ của Trung tâm Tư vấn Đầu tư Nghiên cứu Phát triển nông thôn Việt Nam (INCEDA) và Thạc sĩ Nguyễn Thị Quý đã giúp đỡ chúng tôi rất nhiều trong quá trình soạn thảo cuốn sách này.

Đặc biệt, chúng tôi xin chân thành cảm ơn TS. Lê Văn Hưng, chuyên viên Vụ Khoa học, Công nghệ và Chất lượng sản phẩm, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn đã cung cấp cho chúng tôi rất nhiều tài liệu và những thông tin hữu ích có liên quan.

Xin cảm ơn kỹ sư Lê Thị Bích Nga đã nhiệt tình giúp đỡ chúng tôi hoàn thành cuốn sách này.

Trong quá trình biên soạn, không tránh khỏi những thiếu sót, rất mong nhận được các ý kiến đóng góp của độc giả. Chúng tôi xin chân thành cảm ơn.

Thay mặt các tác giả

Chủ biên

GS. TSKH. Lê Doãn Diên

CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Tiếng Anh, tiếng Đức	Nghĩa tiếng Việt
A	Adjust	Điều chỉnh
AFTA	Asean's Free Trade Area	Khu vực thương mại tự do của ASEAN
ASEAN	Association of South East Asia Nations	Hiệp hội các nước Đông Nam Á
BVTV		Bảo vệ thực vật
C	Control	Kiểm soát
CTC	Crushing, Tearing, Curling	Ép mạnh, xé, làm quăn, vò
CQC	Coffee Quality Committee	Hội đồng chất lượng cà phê
D	Do	Thực hiện
EU	European Union	Cộng đồng châu Âu
Eur	Euro	Đồng Euro
FAO	Food and Agriculture Organization	Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp
FLO	Fair Trade Labelling Organization	Tổ chức nhãn hiệu thương mại hội chợ
FiBI	Forschung institut fur biologischen Landbau (Research Institute of Organic Agriculture)	Viện nghiên cứu nông nghiệp hữu cơ

Chữ viết tắt	Tiếng Anh, tiếng Đức	Nghĩa tiếng Việt
FOB	Free on Board	Giá trả cho hàng hóa (cà phê, chè, điều v.v...) không tính cước vận chuyển từ cảng của nước sản xuất đến địa điểm giao nhận cuối cùng
GAP	Good Agricultural Practice	Thực hành nông nghiệp tốt
GHP	Good Hygienic Practice	Thực hành vệ sinh tốt
GMO	Genetically Modified Organism	Sinh vật chuyển gen hoặc sinh vật biến đổi gen
GMP	Good Manufacturing Practice	Thực hành sản xuất tốt
HACCP	Hazard Analysis Critical Control Point	Phân tích mối nguy và điểm kiểm soát tới hạn
ICO	International Coffee Organization	Tổ chức cà phê quốc tế
IMO	Institut für Marktökologie	Viện nghiên cứu kinh tế thị trường
ISO	International Standard Organisation (International Organisation for Standardization)	Tổ chức tiêu chuẩn quốc tế
KCS		Kiểm tra chất lượng sản phẩm
lb	Pound	Đơn vị đo lường tiêu chuẩn về trọng lượng theo hệ thống đo lường của Anh và của Mỹ bằng 0,454 kg